

शिक्षाशास्त्री (बी.एड.)

एन.टी.ए. द्वारा आयोजितायै सीयूईटी-पीजी 2023

प्रवेशपरीक्षायै (ACQP01)

निर्देशिका

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

शिक्षामन्त्रालय-भारतसर्वकाराधीनः (संसदः अधिनियमेन संस्थापितः)

56-57 इन्स्टीट्यूशनल एरिया, (डी-ब्लॉक) जनकपुरी, नवदेहली – 110058

फोन न. 011-28521258, जालपुटम् - www.sanskrit.nic.in वै-पत्रम् – exams@csu.co.in

विषयानुक्रमणिका

क्र.सं.	विषयः	पृ.सं.
1.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य संक्षिप्तपरिचयः	3
2.	शिक्षाशास्त्रिकक्षायां (बी.एड्.) प्रवेशार्थं योग्यता	3
3.	शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमे स्थानसंख्या	4
4.	आरक्षणम्	5
5.	आरक्षितश्रेणीनां प्रमाणपत्रदातारः अधिकारिणः	5
6.	प्रवेशार्थम् अध्ययनधाराक्रमेण आरक्षितस्थानानि	6
7.	शिक्षाशास्त्रे (बी.एड्.) प्रवेशपरीक्षायै (2023) निर्देशाः	6
8.	परीक्षाकेन्द्राणि	7
9.	अत्यावश्यकसूचनाः	7
10.	प्रवेशार्थं सद्यस्क-आवेदनाय निर्देशाः	7
11.	सद्यस्क-आवेदनात् प्राक् ध्यातव्यतथ्यानि	7
12.	परीक्षावधिः परीक्षासम्बद्धसूचनाः च	7
13.	प्रश्नपत्ररूपरेखा	8
14.	मूल्याङ्कनविधिः	8
15.	परीक्षापरिणामसम्बद्धाः विशेषसूचनाः	8
16.	शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाः (2023) पाठ्यक्रमः	9
17.	प्रवेशपरीक्षायाः प्रश्नानाम् उदाहरणानि	9

शिक्षाशास्त्री (बी.एड.) प्रवेशपरीक्षा – 2023

1. केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य संक्षिप्तपरिचयः

सर्वकारस्य (1956) संस्कृतायोगकृतानुशासनाधारेण भारतसर्वकारद्वारा 1970 इत्यस्मिन् वर्षे राष्ट्रियसंस्कृत-संस्थानस्य स्थापना अभवत्। अस्य मुख्योद्देश्यम् आभारतं संस्कृतशिक्षा, शिक्षणम्, अनुसन्धानसम्बर्धनम्, प्रचारः संरक्षणञ्च वर्तते। इदं पूर्णतः भारतसर्वकारस्य मानवसंसाधनविकासमन्त्रालयद्वारा (साम्प्रतं शिक्षामन्त्रालयेन) वित्तपोषितम् आसीत्। पारम्परिकसंस्कृतशिक्षायाः प्रचारप्रसारक्षेत्रे अस्यावदानं निरीक्ष्य राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानं मई-मासस्य सप्तमदिनाङ्के 2002 इत्यस्मिन् वर्षे मानितविश्वविद्यालयरूपेण समुद्घोषितम्। सम्प्रति राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानं केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालय-अधिनियमः 2020 (इत्यस्य संख्या 5) इत्यस्य अन्तर्गतः संसदा केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, दिल्ली इति रूपेण पारितः। महामहिमराष्ट्रपतिमहोदयानामनुमोदनोपरान्तं 30 अप्रैल् 2020 इत्यतः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, दिल्ली इति रूपेण समारम्भः।

विश्वविद्यालयोऽयम् अखिलभारतीयविश्वविद्यालयसङ्घस्य सदस्योऽस्ति तथा च राष्ट्रियमूल्याङ्कन-प्रत्यायनपरिषदा (NAAC) द्वारा 'ए' इति श्रेण्यां प्रत्यायितोऽस्ति। देशस्य विभिन्नभागस्थेषु परिसरेषु प्राक्शास्त्री इत्यारभ्य आचार्य/विद्यावारिधिः यावत् अध्ययनं भवति। अस्य दशपरिसरेषु द्विवर्षीयशिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमोऽपि सञ्चाल्यते। यश्च राष्ट्रियशिक्षकशिक्षापरिषदा मान्यता सम्प्राप्य विद्यते। शिक्षाशास्त्रिकक्षायां प्रवेशार्थम् अखिलभारतीयस्तरे शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षा समायोज्यते। विश्वविद्यालयद्वारा द्विवर्षीयः शिक्षाचार्यपाठ्यक्रमोऽपि कतिपयपरिसरेषु सञ्चाल्यते। अत्रापि प्रवेशः अखिलभारतीयस्तरे सञ्चालितशिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षाद्वारा भवति।

अस्मात् शैक्षिकसत्रात् (2023-24) शिक्षाशास्त्रिकक्षायां प्रवेशार्थम् अखिलभारतीयस्तरे भारतसर्वकारेण सञ्चालितस्य नेशनल टेस्टिंग एजेन्सी (NTA) इत्यस्य माध्यमेन शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षा आयोज्यमाना विद्यते। शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाः प्रश्नपत्रकूटाङ्कः एन.टी.ए.द्वारा ACQP01 निर्धारितो विद्यते। विश्वविद्यालयेन द्विवर्षीयः शिक्षाचार्यपाठ्यक्रमोऽपि कतिपयपरिसरेषु सञ्चाल्यते। अत्रापि प्रवेशार्थम् अखिलभारतीयस्तरे नेशनल टेस्टिंग एजेन्सी (NTA) इत्यस्यैव माध्यमेन शिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षा आयोज्यमाना अस्ति।

2. सीयूईटी-पीजी 2023 अन्तर्गतायाः शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाः कृते अर्हताः

(अ) अर्हताः

2. शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाः कृते न्यूनतमार्हताः

- शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायां प्रवेशार्थम् अभ्यर्थी शास्त्रिपरीक्षायाम् अथवा वर्षत्रयेऽपि संस्कृतमुख्यविषयक- (बी.ए.) परीक्षायाम् / आचार्यः/एम.ए. (संस्कृते) इति परीक्षायां तत्समकक्षपरीक्षायां वा न्यूनातिन्यूनैः पञ्चाशत् (50%) प्रतिशताङ्कैः उत्तीर्णः स्यात्।
- अर्हतापरीक्षायां प्रविष्टाः छात्राः अपि आवेदनं कर्तुं शक्नुवन्ति।
- केन्द्रीयसर्वकारस्य नियमानुसारम् अनुसूचितजातिजनजातीयानाम्, अन्याप्रगतजातीयानाम्, अन्यथा सक्षमाणां च कृते शास्त्री/बी.ए.(संस्कृतेन)/आचार्यः/एम.ए. (संस्कृतेन) इति परीक्षायाम् अङ्कानां पञ्चचत्वारिंशत् प्रतिशतम् (45%) अर्हताऽस्ति। अन्याः व्यवस्थाः सामान्याः तिष्ठन्ति।

परीक्षाफलघोषणे विलम्बे सति प्रवेशकाले साक्षात् अथवा गोपनीयपरीक्षोत्तीर्णताप्रमाणमवश्यमेव समर्पणीयं स्यात् अन्यथा प्रवेशः निरस्यते।

(ब) चयनविधिः

भारतसर्वकारस्य निर्देशानाम् अनुरूपेण केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमे अध्ययनार्थं एन.टी.ए.द्वारा प्रश्नपत्रकूटाङ्केन **ACQP01** सह **सीयूईटी-पीजी 2023** इत्यस्याः परीक्षायाः आयोजनं सुनिश्चितम् अस्ति। प्रवेशपरीक्षायाम् आवेदनात् प्रागेव सर्वे अभ्यर्थिनः एन.टी.ए.द्वारा प्रकाशित सर्वनिर्देशान् सम्यक्तया अवगच्छेयुः। प्रत्येकं स्तरे आवेदनकाले सावधानं समस्तसूचनाः प्रदेयाः।

शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमे प्रवेशाय समस्तैः अभ्यर्थिभिः एन.टी.ए.द्वारा निर्धारित-सद्यस्क-आवेदनप्रक्रियायाः अनुरूपेण आवेदनीयमस्ति। आवेदनोपरान्तम् एन.टी.ए.द्वारा निर्धारितेषु विभिन्नकेन्द्रेषु आवेदकैः सङ्गणकाधारितपरीक्षणस्य (CBT) माध्यमेन परीक्षा सम्पादनीया अस्ति। चयनमापदण्डानाम् अनुरूपेण प्रवेशपरीक्षोत्तीर्णैः छात्रैः पुनः केन्द्रीयसंस्कृतविश्व-विद्यालयस्य विभिन्नपरिसरेषु अध्ययनार्थं प्रवेशाय ऑनलाइन-आवेदनं करणीयमस्ति।

प्रवेशार्थम् आवेदनकाले प्रत्येकं छात्रैः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य निर्दिष्टपरिसरेषु प्रवेशार्थम् अधिकाधिक-वरीयताक्रमेण स्वीयविकल्पानाम् उल्लेखः करणीयः अस्ति। एतस्याः वरीयतायाः क्रमेण परिसरेषु प्रवेशः शक्यः। इष्टपरिसरे स्थानस्य अनुपलब्धौ वरीयताक्रमानुसारेण अन्यस्मिन् परिसरे प्रवेशार्हता भविष्यति। विश्वविद्यालये प्रवेशार्थम् अखिलभारतीयस्तरीया वरीयतासूची निर्मातव्या। सफलच्छाणां सूची विश्वविद्यालयस्य जालपुटे यथासमयम् उपारोहणीया भविष्यति।

3. शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमे उपलब्धस्थानानां संख्या

शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमे उपलब्धस्थानानां सङ्ख्या 770 अस्ति। परिसरशः उपलब्धानां कुलस्थानानां सङ्ख्या निम्नलिखितास्ति -

शिक्षाशास्त्री - अध्ययनकेन्द्रे/परिसरे उपलब्धस्थानानि

क्र.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य परिसरनाम	उपलब्ध-संख्या
1.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, श्रीरणवीरपरिसरः, कोट-भलवालः, जम्मू, जम्मूकाशीरम्-181122	110
2.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, लखनऊपरिसरः, विशालखण्ड-4, गोमतीनगरम्, लखनऊ, उत्तरप्रदेशः -226010	55
3.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, श्रीराजीवगान्धिपरिसरः, मेनसे, भारतीयनगरम्, श्रृङ्गेरी, कर्णाटकम्- 577 139	55
4.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, जयपुरपरिसरः, त्रिवेणीनगरम्, गोपालपुरा-बाईपास, जयपुरम्, राजस्थानम्- 302018	110
5.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, श्रीसदाशिवपरिसरः, चन्दनहजुरीरोड, पुरी, ओडिशा-752001	110
6.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, गुरुवायूरपरिसरः, गुरुवायूरः, पुरनाट्टुकरा, त्रिशूरः केरलम् -	55

	680551	
7.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, भोपालपरिसरः, संस्कृतमार्गः, बागसेवनिया, भोपालम्, म.प्र.- 462043	110
8.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, वेदव्यासपरिसरः, बलाहरः, सूही, देहरा, हिमाचलप्रदेशः 177108	55
9.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, एकलव्यपरिसरः, सिपाईपारा, लेम्बुचेरा, अगरतला, पश्चिमत्रिपुरा-799210	55
10.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, क. जे. सोमैयापरिसरः, विद्याविहारः (ई), मुंबई, महाराष्ट्रम् - 400077	55

4 आरक्षणम्

भारतसर्वकारस्य नियमानुसारम् आरक्षणव्यवस्था अधोलिखिता वर्तते -

- अनुसूचितजातीयानां कृते 15%
- अनुसूचितजनजातीयानां कृते 7.5%
- अन्य-अप्रगतजातीयानां कृते 27%
- अन्यथासक्षमाणां/ प्रज्ञाचक्षुषां कृते 3%
- युद्धे/सैनिकसंघर्षे सशस्त्रासेनागत-हताहतानां विधवानाम्/अपत्यानाम् कृते 3%
(प्रमाणपत्रे हताहतावस्थाविषये स्पष्टोल्लेखः अपेक्षितः अस्ति।)
- राष्ट्रिय-अन्ताराष्ट्रियस्तरयोः भागभाजां क्रीडालूनां कृते 2%
- आर्थिकरूपेण अक्षमाणां कृते (EWS) 10%
- अन्ताराष्ट्रियाणां, पूर्वोत्तरराज्याणां (NER), जम्मू-कश्मीरराज्यस्य च विद्यार्थिभ्यः, एकलबालिकासन्तानेभ्य आरक्षणम् 5%

उपर्युक्तश्रेणीनाम् आवेदकैः परिसरेषु प्रवेशकाले आरक्षितश्रेणीनिमित्तं विधिवत् विनिर्दिष्टं स्वीयम् प्रमाणपत्रं राजपत्रित-अधिकारिद्वारा सत्यापनपुरस्सरम् आवेदनपत्रेण साकम् अनिवार्यरूपेण समर्पणीयम्। अन्यथा, प्रवेशः निरस्तो भविष्यति। विश्वविद्यालयस्य परिसरेभ्यः आरक्षणनिर्धारणं केन्द्रीयस्तरे एव भविष्यति। अनुसूचितजातेः अनुसूचितजनजातेः, अन्य-अप्रगतजातीयानां च कृते आरक्षितस्थानानि अपरिवर्तनानि भविष्यन्ति। अन्यारक्षणविषये अयं नियमः नास्ति।

5. आरक्षितश्रेणीनां प्रमाणपत्रदातारः अधिकारिणः

- अनुसूचितजाति/जनजाति/अन्य-अप्रगतजातीयानां कृते - जिल्लाधीशः/ उपजिल्लाधीशः (एस.डी.एम.)/ तहसीलदारः/ एम.आर.ओ.।
- अन्यथा सक्षमाणां प्रज्ञाचक्षुषां च कृते राजकीयचिकित्सालयस्य प्रधानचिकित्साधिकारी।
(40% विकलाङ्गता ततोऽधिका वा अर्हताऽधिकता)।
- सशस्त्रसेनानीनां बालकानां/विधवानां कृते - सैनिक/नाविक/वायुसेनासंघटनानां सचिवः।

6. विश्वविद्यालयस्य परिसरेषु अध्ययनधाराक्रमेण आरक्षितस्थानानि

शिक्षाशास्त्रिकक्षायां निर्धारितस्थानानाम् अशीतिप्रतिशतं (80%) परम्परागतधारायाः शास्त्री, आचार्यः, शिरोमणिः, विद्वन्मध्यमा, विद्वदुत्तमा बी.ओ.एल्. (संस्कृतम्) अथवा तत्समकक्षकक्षासु परम्परागतपरीक्षायाम् उत्तीर्णवतां छात्राणां कृते, विंशतिप्रतिशतम् (20%) आधुनिकधारायाः बी.ए. (त्रिषु वर्षेषु संस्कृतसहितम्) / एम.ए. (संस्कृतम्) अथवा तत्समकक्षपरीक्षोत्तीर्णच्छात्राणां कृते आरक्षितानि सन्ति।

- पारम्परिकधारा - शास्त्री, आचार्यः, शिरोमणिः, विद्वन्मध्यमा, विद्वदुत्तमा चेत्यादितत्समकक्षपारम्परिकधारा।
- आधुनिकधारा - बी.ए. (संस्कृतम्), एम्.ए. (संस्कृतम्) चेत्यादितत्समकक्षा संस्कृतेन सहितम्।
(यः छात्रः आधुनिकधाराया बी.ए. (संस्कृतम्) समुत्तीर्य तदनन्तरं पारम्परिकधाराया आचार्य/तत्समकक्षायां प्रथमवर्षे अधीयानः सोऽपि आधुनिकधारायामेव अन्तर्भवति।)

7. शिक्षाशास्त्रि (बी.एड्.) प्रवेशपरीक्षायै (2023) निर्देशाः

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालये शिक्षाशास्त्रिकक्षायाम् अध्ययनार्थिभ्यः एन.टी.ए.द्वारा सीयूईटी-पीजी 2023 इत्यस्याः परीक्षायाः माध्यमेन देशस्य विभिन्नेषु भागेषु निर्धारितकेन्द्रेषु द्विवर्षीयशिक्षाशास्त्रि-(बी.एड्.) पाठ्यक्रमाय प्रवेशपरीक्षा आयोज्यमाना वर्तते। प्रवेशपरीक्षायाः दिनाङ्कस्य समयस्य च घोषणा एन.टी.ए.द्वारा भविष्यति। योग्यतायुतैः छात्रैः प्रवेशपरीक्षार्थम् अधोलिखितजालपुटस्य माध्यमेन नियतावधौ सद्यस्क-आवेदनं कर्तुं शक्यते -

<https://cuet.nta.nic.in/>

साक्षात् पञ्जीयनार्थम् आवेदनार्थञ्च -

<https://examinationservices.nic.in/examsys23/Root/home.aspx?enc=WPJ5WSCVWOM>

[NiXoyyomJgHJ9FVBANu9iDOjdCzhgilL9GRm8nW4Arp/9qoHdg7fj](https://examinationservices.nic.in/examsys23/Root/home.aspx?enc=WPJ5WSCVWOM)

प्रमुखदिनाङ्काः

- प्रवेशपरीक्षायै सद्यस्क-आवेदनप्रक्रिया - 20 मार्च 2023 तः 19 अप्रैल 2023
(05.00 PM पर्यन्तम्)
- पूर्णतया आवेदितावेदनस्य शुल्कसमर्पणम् - 19 अप्रैल 2023
(11.50 PM पर्यन्तम्)
- आवेदितावेदनस्य अपेक्षितसंशोधनार्थम् अवसरः - 20 अप्रैल 2023 तः 23 अप्रैल 2023 पर्यन्तम्
- प्रवेशपत्रप्राप्तिः - यथासमयं एन.टी.ए.द्वारा घोषणा भविष्यति।
- परीक्षादिनाङ्कः - यथासमयं एन.टी.ए.द्वारा घोषणा भविष्यति।
- परीक्षासमयः - यथासमयं एन.टी.ए.द्वारा घोषणा भविष्यति।

अभ्यर्थिनः कृपया आवेदनेन प्रवेशप्रक्रियया च सम्बद्धसमस्तानां महत्त्वपूर्णदिनाङ्कानां विषये एन.टी.ए.द्वारा प्रदीयमानानां सूचनानां विषये जागरुकाः भवेयुः। एतदर्थम् एन.टी.ए.संस्थायाः जालपुटं सततम् अवलोकनीयम्। आवेदन-प्रवेशप्रक्रियाणां विषये एन.टी.ए.संस्थायाः एव अन्तिमनिर्णयो भविष्यति।

8. परीक्षाकेन्द्राणि

एन.टी.ए.द्वारा निर्धारितेषु परीक्षाकेन्द्रेषु कस्यचित् एकस्य केन्द्रस्य चयनं छात्रैः प्रदत्तसूचनाधारेण भविष्यति । केन्द्रनिर्धारणादीनां सम्बन्धे एन.टी.ए.द्वारा प्रकाशितनियमावल्याः सावधानम् अवलोकनम् आवश्यकम् इति। अभ्यर्थिनः चितकेन्द्रे एव परीक्षार्थम् अर्हाः भविष्यन्ति ।

9. अत्यावश्यकसूचनाः

- आवेदनप्रक्रियायाः प्राक् एन.टी.ए.द्वारा प्रकाशितनिर्देशिकायाः, विश्वविद्यालयीयनिर्देशिकायाश्च परिचयः आवश्यकः अस्ति ।
- सीयूईटी-पीजी इत्यन्तर्गतं सद्यस्क-आवेदनं ध्यानेन करणीयम् । अपूर्णसद्यस्क-आवेदनम् अस्वीकार्यम् इति।
- सद्यस्क-आवेदने लिखितानां तथ्यानां सत्यापनं परीक्षासमये प्रवेशसमये च भविष्यति।
- कस्यचित् तथ्यस्य असत्यत्वे प्रमाणिते सति, यथानियमं न्यायिकदण्डः, परीक्षायाः निष्कासनम्/प्रवेशनिरस्तीकरणम् इत्यादिकं यथायोग्यं प्रकल्पयिष्यते।
- एन.टी.ए.द्वारा निर्धारितशुल्कं समर्प्य आवेदनप्रक्रिया पूर्णतया सम्पादनीया।

10. विश्वविद्यालयपरिसरेषु अध्ययनार्थं सद्यस्क-आवेदनाय निर्देशाः

प्रवेशपरीक्षायाम् उत्तीर्णे सति अभ्यर्थी अध्ययनाय विश्वविद्यालयस्य जालपुटे परिसरचयनं करिष्यति। एतदर्थम् उत्तीर्णाभ्यर्थिनां सूची प्रकाशयिष्यते । उत्तीर्णाभ्यर्थिनः प्रवेशाय सद्यस्क-प्रवेश-आवेदनं केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य जालपुटे प्रदर्शितनिर्देशानाम् अनुरूपेण कर्तुं शक्नुवन्ति। त्रुटिपूर्ण-अपूर्णानि आवेदनानि, निश्चिततिथ्यनन्तरं समर्पितानि आवेदनानि च अस्वीकार्याणि भविष्यन्ति । शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाम् उत्तीर्णाः छात्राः एव वरीयताक्रमेण शिक्षाशास्त्रि-पाठ्यक्रमाय निर्धारितपरिसरेषु प्रवेशार्हाः भविष्यन्ति। प्रवेशार्थम् इयं वरीयतासूची केवलं 2023-24 इति सत्राय एव मान्या भविष्यति । प्रवेशोपरान्तस्य स्थानान्तरणस्य अनुमतिः अशक्या । तथा च प्रवेशोपरान्तं शुल्कमपि अप्रत्यर्पणीयम् । निर्देशिकेयं ध्यानेन पठनीया । यदा अपेक्षिताः अर्हताः विद्यन्ते, तदा एतदर्थम् आवेदनीयम् ।

11. सद्यस्क-आवेदनात् प्राक् ध्यातव्यानि तथ्यानि

- केवलमर्हप्रार्थिभिः परीक्षायां सम्मिलितैर्भाव्यम्। यदि कश्चिद् अर्हः नास्ति, परन्तु शिक्षाशास्त्रिप्रवेश-परीक्षायां सम्मिलितो भवति, तर्हि परिणामे सः व्यक्तिगतरूपेण स्वयम् उत्तरदायी भविष्यति।
- शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमः एन.सी.टी.ई.द्वारा मान्यताप्राप्तः अस्ति। विश्वविद्यालयस्य विभिन्नपरिसरेषु निर्धारितसंख्यानुसारं योग्यताक्रमानुसारेण एव प्रवेशः प्रकल्पयिष्यते।
- प्रवेशार्हतापरिशीलनम्, आरक्षणादीनां निश्चयश्च, एतत्सर्वं विश्वविद्यालयस्य अधीनं वर्तते।
- प्रवेशविषये विश्वविद्यालयस्य कुलपतेः निर्णय एव अन्तिमः।
- न्यायिकविषयेषु देहली-उच्चन्यायालयस्य एव क्षेत्राधिकारः भविष्यति।
- पुनः मूल्याङ्कनं नैव भविष्यति।

12. परीक्षावधिः परीक्षासम्बद्धसूचनाः च

- परीक्षायै एन.टी.ए. इत्यस्याः नियमावली सावधानं पठनीया ।
- परीक्षावधिः होराद्वयम् इति । अयञ्च निर्धारितसमयावधि-स्लोट (Slot) रूपेण निर्धारितो भविष्यति ।

- शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाम् अभ्यर्थी सङ्गणकाधारितपरीक्षणस्य (CBT) माध्यमेन परीक्षां सम्पादयिष्यति । एतदर्थं सङ्गणकपरिचालनस्य अभ्यासः अवश्यमेव करणीयः ।
- सर्वे प्रश्नाः वैकल्पिकाः भविष्यन्ति।
- प्रवेशपरीक्षासमये परीक्षाकक्षे प्रवेशपत्रम् अनिवार्यतया प्रस्तोतव्यम्।
- शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाम् अवैधसाधनानि अवलम्बयन् उत्तराणि लेखितुम् अन्यतः साहाय्यं प्राप्नुवन् अनुशासनहीनतां वा प्रदर्शयन् परीक्षार्थी केन्द्राध्यक्षेण सद्यः परीक्षाया बहिष्करिष्यते यथाविधि दण्डनं वा करिष्यते।
- छायाचित्रेण सह वैषम्ये सति, सन्देहे जाते, परीक्षातः निलम्बनम्/प्रवेशात् निलम्बनम्/विधिवत् दण्डनं वा करिष्यते। तदर्थं छात्रः स्वयम् उत्तरदायी भविष्यति।
- परीक्षाभवने गणकयन्त्रं, चलदूरवाणी, स्मार्ट-घटी चेत्यादीनाम् उपयोगः सर्वथा वर्जनीयो भविष्यति।

13. प्रश्नपत्ररूपरेखा

सङ्गणकाधारिता शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षा बहुविकल्पात्मक-प्रश्नपत्ररूपेण भविष्यति । अस्य पत्रस्य द्वयोः खण्डयोः 100 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः भविष्यन्ति। अस्मिन् प्रश्नपत्रे निम्नलिखितं खण्डद्वयं भविष्यति –

- **खण्डः 'अ'** – सामान्यज्ञानं मानसिकयोग्यता च (25 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः)
- **खण्डः 'ब'**
  - भागः 1 – संस्कृतभाषादक्षता (25 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः)
  - भागः 2 – संस्कृतसाहित्यम् (25 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः)
  - भागः 3 – शिक्षणाभिरुचिः (25 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः)

प्रत्येकं प्रश्नस्य चत्वारि वैकल्पिकानि उत्तराणि भविष्यन्ति, येषु एकमेव सम्यक् उत्तरं भविष्यति। केवलम् एकं सम्यक् उत्तरं चित्वा सङ्गणकपटले प्रविष्टव्यं भविष्यति ।

14. मूल्याङ्कनविधिः

शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमस्य उद्देश्यं प्रशिक्षितसंस्कृतशिक्षकाणां निर्माणम् अस्ति। अतः सम्पूर्णप्रश्नपत्रस्य माध्यमं संस्कृतमेव भविष्यति । अतः शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाम् उत्तीर्णतायै -

- खण्डः 'अ' एवञ्च खण्डः 'ब'- खण्डद्वये कुलप्राप्ताङ्कानां (100 अङ्कानां) समानरूपेण गणनया उत्तीर्णतासूची निर्धारिता भविष्यति ।
- सी.यू.ई.टी-पी.जी. 2023 प्रवेशपरीक्षायाः प्राप्ताङ्कानाम् आधारेण विश्वविद्यालयस्य प्रवेशसमितिद्वारा निर्मितायाः वरीयतासूच्याः अनुसारेण प्रवेशः सुनिश्चितो भविष्यति।
- शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमे प्रवेशार्थम् अर्हतायै अभ्यर्थिना प्राप्तप्राप्ताङ्कानां वरीयतायाः अन्यसम्बद्ध-नियमानां चानुरूपेण निर्मिता भविष्यति ।

15. परीक्षापरिणामसम्बद्धाः विशेषसूचनाः

- प्रवेशपरीक्षापरिणामस्य वरीयतासूचीनिर्माणम् अखिलभारतीयस्तरे भविष्यति ।
- विश्वविद्यालयप्रवेशनीतेः अनुसारेण प्रवेशः भविष्यति ।

16. शिक्षाशास्त्रिप्रवेशपरीक्षायाः (2023) पाठ्यक्रमः

शिक्षाशास्त्रि-प्रवेशपरीक्षा-कूटसङ्ख्या - ACQP01

पाठ्यक्रमः

PART-A (25 Questions)

Section 1 - सामान्यज्ञानं मानसिकयोग्यता च (General Knowledge & Mental Ability)

भारतीयसंस्कृतिः, इतिहासः, सङ्गीतम्, क्रीडा, राज्यानि, भारतीयसंविधानम्, संस्कृतसाहित्यम्, साक्षरता, विज्ञानम्, राजधानि, ऐतिहासिकस्थानानि, पुरस्काराः (क्रीडा, साहित्यम्, सैन्यम्, विज्ञानम्), विशिष्टदिवसाः, मानवाधिकाराः, विश्वसम्मेलनानि, संस्कृतसंस्थाः, समसामयिकविषयाः, वर्णमाला - क्रमनिर्धारणम्, संख्या - क्रमनिर्धारणम्, आरोह/अवरोहक्रमः, समयः, वासराः, दिनानि, होराः, दर्पणे समयः/शब्दः, आधारः आधेयश्च।

PART B [75 Questions]

SECTION - 1 संस्कृतभाषादक्षता (Proficiency in Sanskrit Language) [25 Questions]

शब्दरूपाणि, धातुरूपाणि, सन्धिः, समासः - अव्ययीभावः, तत्पुरुषः, द्वन्द्वः, द्विगुः, कर्मधारयः, नञ्, बहुव्रीहिः, कारकम् - कर्तृ, कर्म, करणम्, सम्प्रदानम्, अपादानम्, अधिकरणम्, उपपदविभक्तयः, कृदन्ताः - णिजन्ताः, सन्नन्ताः, तद्धिताः - अपत्यार्थकाः, मतुप्, वतुप्, स्त्रीप्रत्ययाः - टाप्, डीप्, डीष्, वाच्यम् - कर्तृवाच्यम्, कर्मवाच्यम्, भाववाच्यम्, वर्तनीगता अशुद्धिः।

SECTION - 2 संस्कृतसाहित्यम् (Sanskrit Literature) [25 Questions]

वैदिकवाङ्मयम्, ब्राह्मणानि, आरण्यकानि, उपनिषद्, वेदान्तः, दर्शनानि, पुराणानि, रामायणम्, महाभारतम्, महाकाव्यानि, कविः, नाटकम्, गद्यम्, पद्यम्, चम्पू, आधुनिकरचनाः रचनाकाराश्च।

SECTION - 3 - शिक्षणाभिरुचिः (Teaching Aptitude) (25 Questions)

शिक्षा, उद्देश्यम्, शिक्षकगुणाः, शिक्षणसिद्धान्ताः, अनुशासनम्, शिक्षणाभिवृत्तिः, कक्षाप्रबन्धनम्, शिक्षकभूमिका, शिक्षणोद्देश्यानि, प्राचीनशिक्षा, शिक्षामनोविज्ञानम्, शिक्षेतिहासः, शिक्षादर्शनम्, शिक्षासमाजशास्त्रम्, समावेशितशिक्षा, राष्ट्रियशिक्षानीतयः (1968, 1986, 2020)।

17. प्रवेश परीक्षा में पूछे जाने वाले प्रश्नों के उदाहरण

PART-A

Section 1 - सामान्यज्ञानं मानसिकयोग्यता च

1. योगदिवसः आयोज्यते ?

1. 21 मई	2. 22 मई
3. 21 जून	4. 22 जून

2. AI, BJ, CK, ?

1. EM

3. EL

2. DM

4. DL

उत्तरम् - DL

PART B

SECTION - 1 संस्कृतभाषादक्षता

3. 'विद्यावान्' अस्मिन् पदे अयं प्रत्ययः अस्ति -

1. वतुप्

3. मतुप्

3. इमतुप्

4. वति

उत्तरम् - वतुप्

4. 'द्वित्राः' अत्र समासः अस्ति -

1. बहुव्रीहिः

3. द्विगुः

3. तत्पुरुषः

4. द्वन्द्वः

उत्तरम् - बहुव्रीहिः

SECTION - 2 संस्कृतसाहित्यम्

5. अनुबन्धचतुष्टये नान्तर्भवति -

1. विषयः

3. प्रयोजनम्

3. अधिकारी

4. उपदेष्टा

उत्तरम् - उपदेष्टा

6. 'माता भूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याः' सूक्तिरियं कस्मिन् वेदे उपलभ्यते?

1. ऋग्वेदे

3. सामवेदे

3. यजुर्वेदे

4. अथर्ववेदे

उत्तरम् - अथर्ववेदे

SECTION - 3 - शिक्षणाभिरुचिः

7. राष्ट्रियशिक्षानीतिः 2020 प्रकाशिता -

1. 30 मार्च

3. 30 अप्रेल्

2. 29 जुलै

4. 20 जून्

उत्तरम् - 29 जुलै

8. शिक्षणं कदा पूर्णं भवति ?

1. यदा पाठः समाप्यते ।

3. यदा छात्रस्य अधिगमः भवति ।

3. यदा कालांशः समाप्यते ।

4. यदा शिक्षकः शिक्षणसमाप्तिं घोषयति ।

उत्तरम् - यदा छात्रस्य अधिगमः भवति ।

उपर्युक्तमार्गदर्शिकायां सर्वविधं परिवर्तनं संशोधनञ्च केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य माननीयकुलपतेः अधीनं भविष्यति।